

flere Byrder over paa de Andre i Samfundet. Jeg siger, at som Agrarpolitik kan den Bevægelse, der her er reist, kun vente at møde Modstand hos Enhver, der ønsker en virkelig human, forstandig, hensynstagen agrarisk Politik her i Landet. Det er, om jeg saa maa sige, Karrikaturen af en virkelig Agrarpolitik, vi her ere Vidne til. Men der er en anden Betragtning, som for mig har endnu større Vægt. Man taler her i denne Sag om Bøndernes Interesser; de, der holde paa Lovforslaget, og især de, der ville gaa videre til det saakaldte „rene Land“, det er Bøndernes Talsmænd; de Andre ere mod Bøndernes Interesser. Det skal altsaa være rigtig dansk Bondepolitik at virke og stemme for saadanne Forslag, som her ligge for os. Jeg paastaar, at det er en stor Feiltagelse, det er ikke dansk Bondepolitik, men det er det helt Modsatte, og jeg skal sige hvorfor. Saavidt jeg kjender vort Lands Historie, har al dansk Bondepolitik udmærket sig derved, at den ikke har brudt, men netop lagt Vægt paa Sammenholdet mellem Gaardmænd og de Mindre nedester, Husmænd og Landarbejdere. Her kommer nu Noget, der kalder sig Bondepolitik, men som lægger an paa, eller i sine Virkninger fører til, at den stiller Gaardmænd og Husmænd. Jeg tror aldeles utvivlsomt, at det maa blive Følgen, som man maa vente sig. Der kan gaa nogen Tid, inden Husmændene vaagne, men saa liden sund Sands har jo dog ikke det store Antal af Landarbejdere, saa ringe Forstand besidde de dog ikke, at de ikke skulde faae Vinene op for, at den Politik, denne Art Love, som her forelægges, er et Slag rettet mod dem, et økonomisk Slag, fort imod dem fra Magtens Side, der vilde gjøre deres i Forveien slette Stilling endnu misli- gere. Jeg finder, at netop fra Gaardmændenes Standpunkt er det en slet Bondepolitik, at ville lægge an paa at bryde det gamle Sammenhold og gjøre Noget, som i nogen Retning skulde kunne forulempe og forurette Husmændene. Husmændene have til enhver Tid, siden vi sit Grundloven, trofast staaet paa Gaardmændenes Side, have stemt Valg efter Valg sammen med Gaardmændene, og hvad have de faaet for det? Det kan ikke negtes, at har vor politiske Frihedstilstand bragt Fordele for den jordbrugende Stand, er det i mindste Grad for Husmændene. Bondevennernes Program fra Tyrrerne er delvis blevet gennemført for Gaardenes Vedkom- mende, men sandelig ikke for Husenes. Jeg tror, at man kan paastaa, at en af de vigtigste Reformere, som vi ad Lovgivningsveien have faaet gennemført til Fordel for Hus- mændene, det var en Reform af 1861, da

Rigsdagen vedtog, at for Fremtiden maatte Husmændene gaa ind i den samme Stol i Kirken som Gaardmændene; de fik Lov til at være af samme Rang i Kirken som Gaard- mændene. Dette maa nævnes som en vigtig Reform, naar Spørgsmaalet er om, hvad der af Lovgivningsmagten er gjort for Husmæn- dene her i Landet siden 1849! Man har vel — det skal jeg tage med — faaet opret- tet Kreditforeninger for dem, men — lad mig sige det, siden vi tale om Forholdet mellem Gaardmænd og Husmænd — har man nogensinde set, at man har la- det Husmændene, til hvis Fordel disse Kasser siges at være oprettede, faae Del i de lønede Poster? Nei, saavidt jeg har lagt Mærke til det, saa skulle Gaardmændene nok sørge for, at faae slige Poster af ad- ministrere. Ja, det kan være, at det ikke er saa behageligt at høre for adskillige Medlem- mer. Altsaa tør jeg sige, at det har viist sig helt igjennem, at Husmændene har trolig, faalmodig og uden at klage, fulgt os andre, skulde vi saa lønne dem ilde derfor og ende med at betale dem ved at vanskeliggjøre eller maaske endogjaa umuliggjøre for dem at komme i Besiddelse af et Surrogat for det Smør, som de ikke kan faae? Jeg stal vil- lig indrømme, at, hvis Forholdet var det, at Husmændene kunne kjøbe Natursmørret, saa var det en anden Sag, saa kunde man jo sige: Lad dem kjøbe det og undvære Kunst- smørret. Men jeg maa gjøre opmærksom paa, hvorledes vi ogsaa økonomisk have be- handlet Landarbejderne og de jordløse Hus- mænd. Vi have taget Penge af dem igjen- nem, hvad de have betalt i Stat til Staten, — og de have jo alle været Skatteydere gjennem Tolden — ligesaavel som vi have taget det af andre Skatteydere, og vi have brugt af de Penge til at forbedre og udvilde Sam- færdselsmidlerne, Jernbanerne og Damp- stiftsforbindelserne. Men enhver saadan Ud- vikling medfører jo, at der bliver større Mar- ked for Landbrugsprodukter; de blive derfor dyrere for dem, der hjemme stal kjøbe dem. Man har altsaa først forlangt af Husmæn- dene og Landarbejderne, at de skulle yde de- res Bidrag til at fremme Kommunikationens Udvikling, hvorved Landmændene og Herre- mændene faae Mere for deres Produkter, og naar saa saadan en Mand kommer og stal kjøbe sit Smør, saa maa han betale Mere, fordi han selv har været med til at yde sit Bidrag til Prisens Forhøielse. Det næste Trin er, at han slet ikke kan komme til at kjøbe Smørret, selv om han vil betale, hvad Pri- sen er. Flere Steder i Landet kan, saavidt mig bekjendt — jeg kan selvfølgelig ikke hvare for alle Egne, men kun saa lidt min Erfaring